

Snøskulpturene ved Heidal skule er blitt påfallende avanserte etter at kunstnere inntok den vesle bygdeskolen:

I EN KLASSE FOR SEG

KUNST | Lotte Konow Lund (tekst) og Maria Gossé (foto) | 19. september

VINN-VINN: De to siste årene har kunstner Anna Daniell tilbrakt seks uker årlig på Heidal skule i Gudbrandsdalen. Det har båret frukter for både elevene og for kunstneren. Bak fra venstre: Amalie, Leah, Sondre, Agnethe, Linnea, Anna. Foran: Eline, Anna Daniell, Karine.

☐ Hva skjer om en skoleklasse undervises av kunstnere seks uker årlig over en tiårsperiode? På Heidal skule i Gudbrandsdalen er de i ferd med å finne svaret.

Et drøyt tiår etter at bildekunstner Kjersti Myrhhagen hadde flyttet tilbake Gudbrandsdalen og begynt i jobben som formingslærer på den lokale skolen i Heidal, fikk hun en idé. Hva om de kunne gi en klasse tilgang til samtidskunst gjennom hele oppveksten, med jevnlig undervisning av profesjonelle kunstnere? For eksempel seks uker hvert år?

«10 ÅR PÅ HEIDAL SKULE»:

■ Kunstprosjekt initiert av kunstner og lærer Kjersti Myrhhagen. Over en tiårsperiode skal en enkelt skoleklasse ha besøk av en profesjonell billedkunstner seks uker årlig.

■ Første kunstner ut var Gisle Harr (f. 1966), og de to siste årene har Anna Daniell (f. 1979) vært på jevnlig besøk ved Heidal skule i Gudbrandsdalen.

■ Prosjektet er støttet av Kunst i offentlige rom (Koro), Sparebankstiftelsen, Kulturrådet og Den kulturelle skolesekken og fylkeskommunen Innlandet.

Hun snakket med skolens rektor, som var positiv, hun møtte kommunalsjefen for oppvekst og skole og samtalte med kollegaene, hun søkte og fikk støtte, informerte foreldrene og inviterte kunstnere. Dermed var prosjektet «10 år på Heidal skule» en realitet.

Da jeg får høre om prosjektet, har elevene nådd fjerde klasse. Som både bildekunstner og mor finner jeg langsiktigheten i prosjektet interessant. Hva skjer med barn som vokser opp med jevnlig møter med bildekunst over så lang tid?

Vil motorikk og språk, gjennomføringsevne og kritisk tenkning bli påvirket? Som kunstlærer er jeg opptatt av hvordan det kan fungere utjevnet på alle barna i en klasse, uavhengig av klasse og bakgrunn, får lik

tilgang til kunst gjennom oppveksten.

Ørret på menyen

Vi har lagt bak oss en lang kjøretur idet vi krysser brua over Gudbrandsdalslågen i skumringen og følger Sjøa mot Heidal.

- Der nede er det camper og teltplasser overalt om sommeren, det kommer mennesker hit fra hele verden for å rafta, sier Anna Daniell.

De to siste årene har bildekunstneren vært engasjert til å følge elevene gjennom tredje og fjerde klasse. Det er hennes femte tur hit, og hun begynner å bli godt kjent med menneskene her oppe. Daniell senker farten og lener seg over rattet mens hun myser konsentrert inn i mørket.

- Det er lett å ta feil av veien opp til Kjersti, sier hun.

Med ett vrenger hun bilen inn til høyre og inn på en vei som ser ut til å gå rett til værs.

Da bilen stanser, tar Kjersti Myrhagen oss imot på tunet. Luften er kald og Heidal er blitt til en liten stripe med lys langt under oss. Vi geleides gjennom huset og inn på et kjøkken med et solid langbord.

- Fersk ørret, sier Myrhagen og holder opp en hel fisk.

- Er det OK?

KREATIV LESNING: Det er ikke noe problem å få inn et kunstprosjekt i skolegangen om man leses lærerplanen med et åpent blikk, mener rektor Sjur Arne Lindby.

Avanserte snøskulpturer

Mens hun forbereder middagen, forteller Myrhagen om prosjektet jeg har kommet for å lære mer om. Ideen ble til i samtale med en gruppe kunstnerkollegaer.

- Heidal ligger halvannen time fra Lillehammer og nærmeste kunstmuseum. Med andre ord er det liten tilgang på samtidskunst her, og besøkene fra Den kulturelle skolesekken er ikke nok til at elevene får satt seg inn i kunstformene, sier hun.

Dermed ble den veldig enkle ideen til: Å invitere kunstnerne til bygda for å undervise en skoleklasse over lengre perioder. «10 år på Heidal skule» har fått både utviklingsmidler fra Kunst i offentlige rom (Koro), Sparebankstiftelsen, Kulturrådet og Den kulturelle skolesekken og fylkeskommunen.

Men prosjektet kunne ikke ha latt seg gjennomføre hadde det ikke vært for rektor Sjur Arne Lindby og lærerkollegene på Heidal skule, understreker Myrhagen.

- Reint kunstnerisk er det interessant å se hva barn lager og hvordan de vil nærme seg et materiale etter ti år med tett samarbeid med kunstnere, sier hun.

I vinter bemerket flere hvor avanserte snøskulpturer elevene i kunstklassen laget, alderen deres tatt i betraktning.

- Man kan også spørre seg hvordan prosjektet påvirker barna kognitivt, hva gjelder språkutvikling, men også når det gjelder å være åpen for det som er annerledes og fremmed.

Myrhagen er opptatt av at prosjektet kan få ringvirkninger for både resten av skolen og for hele bygda.

- Vil familiene bli utfordret på nye måter, vil de få tilgang på noe annet gjennom barna? Vi må heller ikke glemme kunstnerne. Hvordan vil det å ha nærkontakt med en bygd over et år påvirke dem? Hva vil de ta med seg tilbake i kunstnerskapene sine?

APPELLERER: Anna Daniell sa ja til å bli med i Heidal-prosjektet fordi hun brenner for å formidle kunst til et bredere publikum, uten å måtte kommersialisere eller forenkle.

«Kanskje vil skulpturen jeg lager med barna, kunne synliggjøre noe av Heidals sjel»

— ANNA DANIELL, KUNSTNER

Rom fullt av farger

Hytta jeg blir innkvartert i, ligger ved butikken, et par kilometer fra skolen. Det er en strekning jeg skal bli godt kjent med de neste dagene.

I likhet med mange bygder i Norge ligger Heidal i et langstrakt dalføre med en elv i bunn. Bygda har landets største tetthet av fredete hus, over 100 fordelt på 17 gårder, og både rosemaling og tradisjonelle mattradisjoner er godt bevart. Barneskolen ligger rett ved veien, på solsida. Et grupperom som nå er omdøpt til «atelieret», er fylt av fargerike gjenstander. Midt i rommet står en høy skulptur, den likner en totempåle satt sammen av seks deler i et materiale som ser ut som betong. Ved siden av står en utstillingsdokke uten hode, med ett klede rundt livet og ett rundt skuldrene. På hyllene ved døra ser jeg flere små innpakkede ting.

- Der oppe er skulpturene til Gisle!

Elevene roper i munnen på hverandre, ivrige etter å fortelle om atelieret. Gisle er Gisle Harr, kunstneren som var i Heidal før Daniell.

- Han laget en skulptur av hver av oss, forteller de entusiastisk.

- Og av læreren vår, og Wenche som vasker på skolen.

Daniell sitter på et plastdekke på gulvet med de ni barna i fjerde klasse i en ring rundt seg. Hvert barn med en klump leire i hånda.

- Legg klumpen ned på gulvet og bank på den til den blir litt flat, sier hun.

- Og så.

Hun stikker pekefingerne inn i leira og trekker den fra hverandre så de lager en fordykning.

- Dere kan lage akkurat det dere vil, men ikke utover, som når vi lager en skulptur, innover. Vi skal nemlig smelte gummi og helle ned i formen dere lager, og når den stivner, er det den som blir skulpturen, skjønner dere?

Barna nikker og setter i gang. Et par minutter etter ser jeg en sjøstjerne, et hjerte, et ansikt, og flere abstrakte former.

- Liker dere å møte kunstnere?

- Ja! roper alle elevene i kor.

- Hva liker dere best?

- At Anna tok oss med rundt i bygda og hentet ting som vi skal putte inn i skulpturen, sier en.

- At vi får lage utstillinger og at alle kommer og ser, sier en annen med et stort smil.

De henter fram en bunke med skissebøker som de legger i fanget mitt. Bøkene er fylt av tegninger, bokstaver og noe som ser ut som konstruksjonstegninger og planer.

INITIATIVTAKER: Kunstprosjektet ved Heidal skole ville aldri blitt en realitet hadde det ikke vært for prosjektleder Kjersti Myrhagen, som selv er kunstner. Her hjelper hun Karine med å få på seg malerfrakken.

Vil nå bredt ut

- Når alle er ferdig, kan dere gå ut på gangen, sier Daniell.

- Røyken som kommer fra gummien jeg smelter, kan være farlig.

Ni unger reiser og farer ut på gangen. Daniell finner fram en gryte, en kokeplate og et stort stykke blå gummi, som hun deler opp i biter og legger oppi gryta for å la det smelte sakte.

- Hva fikk deg til å si ja til å være med i dette prosjektet?

- Det berører noe jeg brenner for i mitt eget kunstnerskap - å formidle kunst til et bredere publikum uten at det

nødvendigvis må være kommersielt eller forenklet. Det vi gjør her, kan fungere i mange lag, være komplekst og samtidig forstås av hvem som helst.

- Hvorfor er det viktig?

- Begge foreldrene mine kommer fra Polen. Moren min er akademiker, mens faren min er ingeniør i byggebransjen og mer interessert i skihopp enn kunst. Jeg har begge verdener i meg, og jeg vil at begge skal skjønne hva jeg gjør, sier Daniell.

- Derfor er det naturlig for meg å henvende meg til alle, ikke bare til dem som har et bevisst forhold til samtidskunst.

Skulpturer med en historie

Anna Daniell har etter hvert blitt kjent for å skape emosjonelle bånd mellom publikum og kunstobjekter. Da hun fikk i oppdrag lage et nytt verk til Oslo rådhus, laget hun en hviskeseremoni der mennesker fra bydelene i Oslo hvisket en hemmelighet til hver sin skulptur før de ble montert. Verket fikk tittelen «15 sider av Oslo».

- Når jeg finner historier som kan knyttes til skulpturene, blir de både følelsesmessig og fysisk forankret, og mennesker kan få et slags eierskap til kunsten. Samtidig kan man lese arbeidet inn i en kunsthistorisk kontekst.

Gummien er løst opp, Daniell heller den over i formene ungene har laget, og etter bare noen få minutter har den stivnet. Hun roper ungene inn igjen og de plukker de klebrige figurene sine forsiktig ut.

- Når kan dere feste dem på skulpturen, sier Daniell.

Før jeg går ut, er totempålen i mange farger blitt dekket av blå figurer.

Mødrenes tanker

Jeg har en avtale med mødrene til to av barna i klassen og går opp trappa til andre etasje og inn i et trivelig lyst lærerværelse.

Lene Charlotte Hestnes er mora til Sondre – den eneste gutten i fjerdeklasse.

- Barn jo veldig forskjellige, men Sondre skiller seg fra de andre to sønnene mine på en måte som jeg tenker henger sammen med kunstprosjektet, sier Hestnes, som også er lærer ved skolen.

- Han går mye oftere i gang med egne små prosjekter. Han kan for eksempel finne fram en boks eller en pappeske fra søpla, skjære eller klippe ut av den for å lage seg en robot, noe slikt ville ikke de andre ha gjort. Han virker også mer opptatt av konsistens, farge og materiale.

Hestnes forteller at sønnen kan komme hjem og snakke om primærfarger og andre kunstbegreper.

- Han kan forskjellen på abstrakt og figurativt, og det er ikke noe han har lært hjemme.

Også Synnøve Slette, mor til Karine, mener å merke effekten av kunstprosjektet etter disse tre årene.

- Karine har også to søsken, to brødre som er mye eldre og ferdige her, på skolen. Alle tre har likt å lage ting, men jeg vil si at Karine skiller seg fra de andre ved at hun setter seg et mål. Noen ganger hender det at hun lager en slags arbeidstegning før hun setter i gang, og det tror jeg ikke hun hadde gjort om hun ikke hadde vært med på dette prosjektet.

Slette forteller at dattera har begynt å klippe opp ting og sette dem sammen på måter som hun oppfatter som annerledes.

- Det er som om hun kan skape mer rom og dybde i det hun gjør. Jeg synes også Karine har forandret kroppsspråket når hun snakker om det hun har laget, hun har fått en annen måte å bevege seg på. Og så reagerer hun annerledes når hun ser kunst, hun stopper opp og snakker om det, det gjorde aldri brødrene.

PÅ UTSTILLING: Sammen med den forrige kunstneren i prosjektet, Gisle Harr, laget elevene blant annet disse skulpturene.

Tilknytningen til et sted

Kjersti Myrhaugen, som har kommet inn til oss i løpet av samtalen, beskriver skolen som bygdas hjerte.

- Ikke bare huser den bygdas bibliotek, det er også der det er kor og korpsøving, lag og foreninger har møter og kantina blir brukt til konfirmasjon og bursdager. På skolens årlige kulturkveld kan det komme så mange som 300 mennesker, altså en stor andel av bygdas 1600 innbyggere.

Hun forteller at mange i bygda har flere hatter, en lærer kan være både brannmann, drive bryggeri eller overnattingssted, være håndballtrener, gründer og teaterregissør på si.

- Liv og virke blander seg her. Det må det om ting skal om ting skal gå rundt i en bygd. Det gjør det kanskje lettere for kunstnerne å komme i kontakt med folket her, også at det å komme til bygda som kunstner over en lengre periode gir mulighet til å påvirke folks liv, og selv bli påvirket av livet her.

Mens jeg tenker over dette, går jeg ned trappa til atelieret igjen, der finner jeg Daniell idet hun drar en stor sekk med gips over gulvet som skal brukes i neste dags møte barna.

Et av barna nevnte at dere hadde hentet ting som skulle støpes inn i en skulptur - hva skal det bli?

- Ja, barna og jeg tok med oss en tralle og gikk rundt i bygda, forteller Daniell.

Hun går bort til en hylle og henter ned ting.

«Sondre kan forskjellen på abstrakt og figurativt, og det er ikke noe han har lært hjemme»

- LENE CHARLOTTE HESTNES, MOR TIL SONDRER (9)

- Hvert sted spurte vi om å få en ting, og det fikk vi; en kogle fra Fremtidslaget, et bildekk fra Motorsenteret, en matboks fra Samvirkelaget, en nisse fra Husflidslaget, en spiker fra historielaget, en padleåre fra Gorafting, en Heidalstost fra ysteriet. Alle gjenstandene skal støpes inn i en kloss av farget betong. Den skal så plasseres på en plattning med et skilt der det skal stå Kunsthall Heidal. Bygdas kunsthall skal ligge ved veien like ved skolen, og hvert år skal en klasse få ansvar for å lage en utstilling der.

- Hvorfor skal tingene støpes inn i klossen?

- Det handler om tilhørighet og verdi.

- Hvordan?

- La oss si du støper din mors hår inn i en form, hva blir dens verdi for deg da - hva ville den da være verdt for deg, og ville du kunne solgt den? spør Daniell.

- Det er viktig å snakke med barna om forskjellige former for verdi, spesielt når det er snakk om kunst. Verdien av denne skulpturen blir en annen når den er fylles av ting som gir den en identitet. Den får en lokal tilknytning.

Daniell viser til vikinggraver, egyptiske mumier, sjamanisme. Å legge kropp i objekter for å besjele dem er gammelt nytt, sier hun.

- Kanskje interesserer det meg fordi jeg mener vitenskap og rasjonalitet tar veldig stor plass i samfunnet i dag, parallelt med at religionens posisjon er blitt svekket. Men så viser det seg at vi trenger former for tro. Spesielt når vi har det vanskelig. Kanskje vil skulpturen jeg lager med barna, kunne knytte bygda sammen og vise dem som bor her, en annen side ved deres eget sted. Kanskje kan den synliggjøre noe av Heidalstostens sjel.

Hva med lærerplanen?

Enda en gang går jeg opp trappa, denne gangen venter rektor Sjur Arne Lindby på meg med nytrukket kaffe.

- Hva tenkte du da Kjersti presenterte dette prosjektet for deg?

- «10 år på Heidal skule» er et vinn-vinn-prosjekt for skolen, bygda og kunstnere, sier Lindby.

- Det er bare 129 elever her, og prosjektet kan være med på å gi skolen en identitet, noe som er viktig både for elevene og bygdefolk. For meg, som rektor, er det viktig å anerkjenne at skole betyr mer enn det man legger i ordet. Barna er jo her fra de er seks til seksten, det er en stor bolk av et liv.

- Men læreplanen da, hvordan passer «10 år på Heidal skule» inn der?

- Det er ikke noe problem om man leser læreplanen med et åpent blikk. Skolens mandat er utdanning og dannelse, og det ungene gjør i kunstprosjektet, handler mye om det. De lærer om kunst, de fordypes seg, drøfter og reflekterer, samarbeider og arbeider prosessorientert, etter hvert vil kritisk refleksjon bli en naturlig del av det. I kunsttimene handler det mye om å teste og utfordre de kreative kvalifikasjonene sine, kompetansen kan du si. Alt dette er en del av den overordnede delen av læreplanen, som legger vekt på dannelse.

< - Hvilke tilbakemeldinger har du fått på prosjektet? >

- **Alle - både barn, foreldre og lærere - er veldig fornøyde. De ser jo at barna har det bra, og at de utvikler seg. Det eneste kravet jeg har utover undervisningen, er at kunstnerne som kommer hit, skal etterlate seg et avtrykk.**

- Hva mener du med avtrykk?

- Noe varig, slik at det vil vises i etterkant at det har vært ti kunstnere her. Ellers blir det jo bare en vind som blåser forbi.

[Del artikkelen](#)

kultur@klassekampen.no